

**Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка**

СХВАЛЕНО

Протокол засідання кафедри від 19 червня 2026 року № 4

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти

імені Анатолія Назаренка

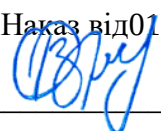
(Протокол засідання вченої ради

ХОППО ім. А. Назаренка від 30 червня 2026 року № 1)

Ректор Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка

Наказ від 01 липня 2026 № 214/но

 В.ОЧЕРЕТЯНКО

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації вчителів мовно-літературної освітньої галузі
(вчителі мовно-літературної галузі, які викладають інтегровані курси)**

**«ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ
ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ: ВІД ЧИТАННЯ ДО СТВОРЕННЯ СМИСЛІВ –
КОМПЕТЕНТІСНИЙ, ЧИТАЦЬКО-ЦЕНТРОВАНИЙ ТА ЦИФРОВИЙ
ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ ТА
ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ НУШ»**

**Хмельницький
2026**

Розробник(и): Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка

Пулатова Людмила Йосипівна, завідувач кафедри теорії та методик суспільно-гуманітарних дисциплін Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка, кандидат філологічних наук

Бриндікова Олеся Михайлівна, доцент кафедри теорії та методик суспільно-гуманітарних дисциплін Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка, кандидат філологічних наук, доцент

Напрямок підвищення кваліфікації: Особливості викладання предметів/інтегрованих курсів відповідної освітньої галузі

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (тема 4.1. Особливості викладання предметів/інтегрованих курсів відповідної освітньої галузі, Наказ МОН від 12.10.2022 № 904)

https://rada.info/upload/users_files/44950214/201728af13d92460d8ed85c99c33c4c2.pdf

Термін дії програми: з 01.01.2027 до 31.12.2027 року

Рецензенти:

Галатир Віталій Вікторович, проректор з науково-педагогічної роботи Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка, кандидат історичних наук

Янкович Оксана Володимирівна, вчитель української мови, літератури та зарубіжної літератури Комунального закладу загальної середньої освіти «Гімназія № 24 Хмельницької міської ради», вчитель-методист

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми

Реформування загальної середньої освіти в умовах реалізації Концепції Нової української школи та Державного стандарту базової середньої освіти актуалізує потребу в розвитку професійних компетентностей учителів, які реалізують інтегровані курси мовно-літературної освітньої галузі. Сучасна мовно-літературна освіта спрямована не лише на засвоєння учнями мовних знань і літературознавчих понять, а й на формування компетентної мовної особистості, здатної критично мислити, ефективно комунікувати, аналізувати й інтерпретувати тексти різних видів, створювати власні висловлення та орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі.

Особливої актуальності набуває реалізація читацько-центрованого підходу, який передбачає перехід від репродуктивного засвоєння змісту текстів до їх осмисленого прочитання, інтерпретації, оцінювання та створення власних смислів. У контексті результатів міжнародних досліджень якості освіти важливим завданням учителя стає розвиток читацької грамотності учнів як основи успішного навчання, соціальної взаємодії та навчання впродовж життя.

Сучасний освітній процес потребує активного використання цифрових технологій, електронних освітніх ресурсів, медіатекстів та інструментів штучного інтелекту для організації навчання української мови, літератури та зарубіжної літератури. Це відкриває нові можливості для розвитку мовленнєвої, читацької, інформаційно-комунікаційної та медіаграмотнісної компетентностей учнів, урізноманітнення навчальної діяльності та підвищення їхньої мотивації до навчання.

Водночас зростає значення компетентнісного підходу, який орієнтує освітній процес на досягнення обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом, розвиток наскрізних умінь, формування ціннісних орієнтацій та здатності застосовувати набуті знання й уміння в реальних життєвих ситуаціях. У цих умовах учитель, який реалізує інтегровані курси мовно-літературної освітньої галузі, має бути готовим до використання сучасних педагогічних технологій, формувального оцінювання, проєктування компетентнісно орієнтованих завдань, створення безпечного та мотивувального освітнього середовища.

Програма спрямована на розвиток професійних компетентностей педагогів відповідно до вимог Професійного стандарту вчителя закладу загальної середньої освіти та забезпечує вдосконалення предметно-методичної, інформаційно-цифрової, оцінювально-аналітичної й інноваційної компетентностей учителів, які реалізують інтегровані курси мовно-літературної освітньої галузі, в умовах реалізації Нової української школи.

Цільова група: учителі, які реалізують інтегровані курси мовно-літературної освітньої галузі загальноосвітніх навчальних закладів 5-9 класів та забезпечують реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 тиждень)

Особливості реалізації програми:

Програма реалізується на засадах компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та аксіологічного підходів.

Особливістю програми є поєднання теоретичної підготовки з практико-орієнтованою діяльністю учасників через аналіз модельних навчальних програм, розроблення сучасних навчальних матеріалів, використання цифрових інструментів, створення власних методичних продуктів та професійну рефлексію.

Навчання передбачає використання інтерактивних методів, кейсів, майстер-класів, педагогічних практикумів, групової роботи та обміну професійним досвідом.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, на базі замовника.

Мета підвищення кваліфікації:

Розвиток і вдосконалення професійних компетентностей учителів, які реалізують інтегровані курси мовно-літературної освітньої галузі, щодо реалізації вимог Державного стандарту базової середньої освіти, організації компетентнісно орієнтованого освітнього процесу, формування читацької грамотності та мовно-комунікативної компетентності учнів, розвитку критичного й креативного мислення, створення умов для осмисленого читання, інтерпретації текстів і конструювання власних смислів, а також ефективного використання цифрових технологій та інструментів штучного інтелекту в навчанні української мови, літератури та зарубіжної літератури в умовах Нової української школи.

Завдання підвищення кваліфікації

- поглибити знання педагогів щодо реалізації Державного стандарту базової середньої освіти, концептуальних засад Нової української школи та модельних навчальних програм інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі;
- удосконалити предметно-методичну компетентність учителів щодо організації компетентнісно орієнтованого навчання української мови літератури та зарубіжної літератури;

- розвивати вміння реалізовувати читацько-центрований підхід, спрямований на формування читацької грамотності, культури читання та навичок інтерпретації текстів різних видів і жанрів;
- удосконалити навички проєктування компетентісно орієнтованих уроків і навчальних занять на основі очікуваних результатів навчання та діяльнісного підходу;
- поглибити знання щодо розвитку мовно-комунікативної компетентності учнів, формування культури усного й писемного мовлення, критичного та креативного мислення;
- розвивати вміння використовувати сучасні освітні технології, цифрові ресурси, медіатексти та інструменти штучного інтелекту для організації навчальної діяльності учнів;
- удосконалити навички створення навчальних завдань, спрямованих на розвиток читацької, мовленнєвої, інформаційно-комунікаційної та медіаграмотнісної компетентностей учнів;
- розвивати здатність здійснювати формувальне оцінювання результатів навчання, використовувати його інструменти для підтримки індивідуального освітнього поступу учнів;
- удосконалити вміння створювати безпечне, психологічно комфортне, інклюзивне та мотивувальне освітнє середовище;
- сприяти розвитку професійної рефлексії, інноваційної культури педагога, готовності до самоосвіти та безперервного професійного розвитку впродовж життя.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- А1. мовно-комунікативна компетентність;
- А2. предметно-методична компетентність;
- А3. інформаційно-цифрова компетентність;
- Б1. психологічна компетентність;
- Б2. емоційно-етична компетентність;
- Б3. компетентність педагогічного партнерства;
- В1. інклюзивна компетентність;
- В2. здоров'язбережувальна компетентність
- Г1. прогностична компетентність;
- Г2. організаційна компетентність;
- Г3. оцінювально-аналітична компетентність;
- Д1. компетентність навчання впродовж життя.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння

Учасник програми:

- розуміє алгоритм побудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку та нормативні вимоги щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників;

- знає нормативно-правові засади реалізації Державного стандарту базової середньої освіти, концептуальні положення Нової української школи та модельні навчальні програми з інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі;
- розуміє сутність компетентнісного, діяльнісного, текстоцентричного та читацько-центрованого підходів до навчання української мови літератури та зарубіжної літератури;
- знає сучасні методики формування читацької грамотності, розвитку критичного та креативного мислення учнів засобами мовно-літературної освіти;
- розуміє особливості роботи з текстами різних видів, жанрів і форматів, зокрема медіатекстами та цифровими текстами;
- знає принципи формувального оцінювання та способи його використання для підтримки освітнього поступу учнів;
- усвідомлює можливості цифрових освітніх ресурсів, електронних платформ та інструментів штучного інтелекту для навчання української мови літератури та зарубіжної літератури;
- знає сучасні підходи до розвитку мовно-комунікативної, читацької, інформаційно-комунікаційної та медіаграмотнісної компетентностей учнів;
- усвідомлює особливості організації безпечного, інклюзивного та психологічно комфортного освітнього середовища;
- розуміє природу професійного стресу педагога, чинники його виникнення та шляхи розвитку професійної стійкості й резильєнтності.

Уміння

Учасник програми вміє:

- критично оцінювати власний рівень професійної компетентності відповідно до вимог Професійного стандарту вчителя;
- визначати власні професійні потреби та планувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку;
- проєктувати компетентнісно орієнтовані уроки української мови літератури та зарубіжної літератури на основі очікуваних результатів навчання;
- добирати та створювати навчальні завдання для розвитку читацької грамотності, мовно-комунікативної компетентності, критичного й креативного мислення учнів;
- організовувати роботу з художніми, інформаційними, публіцистичними, медіа- та мультимодальними текстами;
- застосовувати сучасні технології навчання читання, аналізу, інтерпретації текстів та створення власних висловлень;
- використовувати цифрові освітні ресурси, онлайн-платформи та інструменти штучного інтелекту для організації освітнього процесу;
- здійснювати формувальне оцінювання та надавати якісний зворотний зв'язок учням;

- аналізувати освітнє середовище щодо його безпечності, інклюзивності та психологічного комфорту;
- адаптувати навчальні матеріали відповідно до освітніх потреб і можливостей учнів;
- розробляти власні методичні матеріали, цифрові освітні продукти та навчальні ресурси;
- здійснювати професійну рефлексію та коригувати власну педагогічну діяльність;
- застосовувати стратегії саморегуляції, профілактики професійного вигорання та розвитку резильєнтності.

Диспозиції (цінності, ставлення)

Учасник програми:

- усвідомлює цінність безперервного професійного розвитку та готовий до навчання впродовж життя;
- сприймає Професійний стандарт учителя як орієнтир для вдосконалення власної педагогічної діяльності;
- демонструє готовність до професійної рефлексії, самоаналізу та самооцінювання;
- визнає цінність української мови й літератури як важливих чинників формування національної ідентичності, громадянської свідомості та культурної компетентності учнів;
- поділяє цінності читацької культури, критичного мислення та відповідального споживання інформації;
- виявляє відкритість до педагогічних інновацій, використання цифрових технологій та нових освітніх практик;
- підтримує партнерську взаємодію з учнями, батьками та колегами на засадах педагогіки партнерства;
- визнає цінність особистості кожного учня, поважає його індивідуальність, освітні потреби та право на власну думку;
- поділяє принципи інклюзивності, рівності можливостей та недискримінації в освітньому процесі;
- усвідомлює важливість створення безпечного, психологічно комфортного та мотивувального освітнього середовища;
- демонструє відповідальне ставлення до власного професійного й емоційного благополуччя, розвитку стресостійкості та резильєнтності.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Формувальне оцінювання:

- участь у вебінарах;
- виконання практичних завдань;
- взаємооцінювання;
- рефлексія.

Підсумкове оцінювання:

Узагальнена кількість балів за видами робіт (100 балів):

- участь в конференції – 20 балів;
- результати педагогічної практики – 40 балів;
- підсумкова залікова робота – 20 балів;
- рефлексія – 20 балів.

Критерії:

При оцінюванні враховується методична доцільність, компетентнісна спрямованість, інноваційність, практична реалізованість

Прохідний бал – 60

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво

Вартість: безоплатно відповідно до регіонального замовлення слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних, керівних працівників і працівників науково-методичних об'єднань Хмельницької області на 2027 рік

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено інтерактивні лекційні заняття у форматі вебінарів (синхронні заняття) та практичні заняття (асинхронні), що спрямовані на формування здатності педагогів проєктувати освітній процес як цілісну систему діяльностей учня на засадах компетентнісного, діяльнісного та інтерпретаційного підходів.

Особливістю синхронних занять є поєднання стислого теоретичного блоку з активною роботою учасників у форматі дизайн-сесій, кейс-аналізу, обговорення педагогічних практик та моделювання фрагментів уроків мовно-літературної галузі. Значна увага приділяється осмисленню сучасного уроку, що інтегрує зміст, діяльність, оцінювання та освітнє середовище.

Практичні (асинхронні) заняття орієнтовані на створення власних методичних продуктів: компетентнісно орієнтованих завдань, сценаріїв уроків, елементів навчальних проєктів, а також на опрацювання інструментів глибинного читання, формування читацької грамотності та цифрових освітніх ресурсів.

Підсумкові результати навчання досягаються через виконання комплексної залікової роботи, участі у конференції, розроблення навчальних матеріалів і їх рефлексивний аналіз.

Зміст програми структуровано за трьома модулями, які логічно відображають перехід від теоретичного осмислення підходів до навчання – до проєктування діяльності учнів і створення власних педагогічних практик.

Зміст програми складається з 3 модулів та 8 взаємопов'язаних тем та педагогічної практики. На етапі завершення навчання слухачі виконують комплексну залікову роботу.

Навчально-тематичний план

		30 годин	Лекції	Практичні заняття	Контрольні заходи
1	Модуль 1. Підтримка благополуччя учасників освітнього процесу та робота в інклюзивному середовищі (напрямок Психологічна підтримка учасників освітнього процесу. Особливості роботи з дітьми з ООП)	6	2	4	
1.1	Тема 1.1 Профілактика та подолання професійного стресу педагога. Посилення резилієнтності вчителів (напрямок Психологічна підтримка учасників освітнього процесу)	3	1	2	
1.2	Тема 1.2 Проєктування безпечного, інклюзивного освітнього середовища: практичні інструменти для педагога (напрямок Інклюзивна освіта: особливості роботи з дітьми з ООП)	3	1	2	
2	Модуль 2. Ціннісно-сміслові основи професійної діяльності педагога (напрямок Професійна ідентичність вчителя)	4	2	2	
2.1	Тема 2.1 Професійний бренд сучасного педагога: від професійної ідентичності до професійного впливу (напрямок Професійна ідентичність вчителя)	2	1	1	
2.2	Тема 2.2 Нормативно-правові акти України щодо оцінювання рівня професійного розвитку педагогічних працівників. Професійний стандарт – документ, який містить вимоги до кваліфікації педагогічних працівників та їх компетентностей (напрямок Професійна ідентичність вчителя)	2	1	1	
3	Модуль 3. Розвиток компетентностей фахового спрямування. Предметно-методичний блок (напрямок Особливості викладання предметів/інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі)	15	3	12	
3.1	Тема 3.1 Цифрові інструменти та рішення в професійній діяльності вчителя (напрямок Цифрові технології педагогічної діяльності)	2		2	
3.2	Тема 3.2 Читацька грамотність як ключовий результат навчання зарубіжної літератури. Стратегії глибокого читання. Робота з текстами різних форматів. Розвиток критичного мислення через літературний аналіз. (напрямок Особливості викладання предметів/інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі)	3	1	2	
3.3	Тема 3.3 Класифікація мовленнєвих помилок і недоліків у методиці навчання української мови. Редагування	3	1	2	

	<i>текстів з лексичними помилками. (напряв Особливості викладання предметів/інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі)</i>				
3.4	<i>Тема 3.4 Актуальні проблеми української фразеології. Методика роботи з фразеологізмами в освітньому процесі (напряв Особливості викладання предметів/інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі)</i>	3	1	2	
3.5	<i>Педагогічна практика. Розроблення та презентація компетентнісно орієнтованого освітнього продукту (напряв Особливості викладання предметів/інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі)</i>	4		4	
4	Підсумкові заходи	5	1	2	2
4.1	Формування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічного працівника (забезпечує НМЦ організації та підвищення кваліфікації)	1	1		
4.2	Контроль знань (тестування, підсумкова робота тощо)	2			2
4.3	Підсумкова сесія (конференція) з обміну досвідом	2		2	
Усього		30	20	8	2

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ПІДТРИМКА БЛАГОПОЛУЧЧЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА РОБОТА В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

(напряв Психологічна підтримка учасників освітнього процесу. Особливості роботі з дітьми з ООП)

Тема 1.1. Профілактика та подолання професійного стресу педагога. Посилення резилієнтності вчителів

Феномен стресу в сфері комунікативної діяльності людини. Природа професійного стресу в роботі вчителя. Чинники професійного стресу педагога. Ідентифікування станів як індикаторів професійного вигорання педагога та напрацювання шляхів їх подолання як запорука профілактики професійного стресу вчителя.

Інструменти для зниження щоденного стресу та стратегії побудови довгострокової адаптивності (резилієнтності) до викликів. Механізми відновлення після пережитих криз. Посилення ресурсності педагога як чинник підвищення рівня його стресостійкості.

Тема 1.2. Проектування безпечного, інклюзивного освітнього середовища: практичні інструменти для педагога

Поняття безпечного та інклюзивного освітнього середовища. Нормативно-правові засади забезпечення безпеки та інклюзії в закладах освіти. Принципи універсального дизайну та розумного пристосування в освітньому процесі. Виявлення та усунення фізичних, інформаційних, соціальних і психологічних бар'єрів. Практичні інструменти створення комфортного освітнього простору, підтримки позитивного мікроклімату та запобігання дискримінації. Аналіз освітнього середовища закладу освіти та розроблення рекомендацій щодо підвищення його безпечності й інклюзивності. Проектування безпечного, інклюзивного освітнього середовища.

МОДУЛЬ 2. ЦІНІСНО-СМИСЛОВІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

(напрямок Професійна ідентичність вчителя)

Тема 2.1. Професійний бренд сучасного педагога: від професійної ідентичності до професійного впливу

Оосмислення професійного бренду педагога як складової його професійної ідентичності, репутації та професійного впливу в освітньому середовищі. Розглядаються сучасні підходи до розуміння особистого та професійного бренду в контексті освіти, лідерства та розвитку людського потенціалу. Аналізується взаємозв'язок між професійними цінностями, компетентностями, педагогічною місією та формуванням унікального професійного образу педагога. Розкривається роль автентичності, професійної етики та ціннісної узгодженості у побудові довіри до педагога. Особлива увага приділяється розвитку педагогічної агентності через усвідомлення власного професійного впливу та здатності генерувати освітні зміни.

Тема 2.2. Нормативно-правові акти України щодо оцінювання рівня професійного розвитку педагогічних працівників. Професійний стандарт – документ, який містить вимоги до кваліфікації педагогічних працівників та їх компетентностей

Ознайомлення слухачів із законодавчими та нормативно-правовими засадами оцінювання професійного розвитку педагогічних працівників в Україні. Аналізується роль атестації та сертифікації як інструментів оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників відповідно до чинного законодавства.

У межах теми розкривається сутність професійного стандарту як основи для визначення професійних компетентностей і кваліфікацій педагогічних працівників. Окремий акцент робиться на формуванні готовності педагогів здійснювати самоаналіз професійної діяльності відповідно до вимог професійного стандарту та сучасних освітніх викликів. Опрацювання теми сприятиме усвідомленню педагогічними працівниками нормативних

орієнтирів професійного зростання, підвищенню відповідальності за власний професійний розвиток і ефективному плануванню освітньої кар'єри.

МОДУЛЬ 3. РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХОВОГО СПРЯМУВАННЯ. ПРЕДМЕТНО-МЕТОДИЧНИЙ БЛОК

(напряом Особливості викладання предметів/інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі)

Тема 3.1. Цифрові інструменти та рішення в професійній діяльності вчителя

Добір цифрових освітніх ресурсів з урахуванням мети навчання, вікових особливостей та освітніх потреб здобувачів освіти. Використання цифрових платформ як конструктора навчального контенту. Адаптація створених матеріалів до освітніх потреб учнів. Принципи академічної доброчесності у використанні цифрових матеріалів.

Тема 3.2. Читацька грамотність як ключовий результат навчання зарубіжної літератури. Стратегії глибокого читання. Робота з текстами різних форматів. Розвиток критичного мислення через літературний аналіз

Розвиток читацької грамотності як однієї з провідних компетентностей учнів, визначених Державним стандартом базової середньої освіти та міжнародними дослідженнями якості освіти. Розглядаються сучасні підходи до формування компетентного читача, здатного розуміти, інтерпретувати, оцінювати та використовувати інформацію з різних текстів для навчання, саморозвитку й активної участі в суспільному житті. Учасники ознайомлюються з особливостями читацької діяльності сучасних підлітків в умовах цифрового середовища та новими форматами взаємодії з текстом. Аналізуються ефективні стратегії глибокого читання, спрямовані на усвідомлене сприйняття змісту твору, виявлення авторських смислів, підтекстів і ціннісних орієнтирів. Особлива увага приділяється роботі з різними типами текстів: художніми, інформаційними, медіатекстами, візуальними та мультимодальними матеріалами. Розкриваються можливості використання методів близького читання, діалогового опрацювання тексту, читацьких дискусій, літературних досліджень та інтерпретаційних практик. Розглядаються можливості використання цифрових ресурсів для підтримки читацької активності, персоналізації навчання та організації інтерактивної взаємодії з текстом. Практична складова теми передбачає розроблення системи завдань і методичних прийомів для формування читацької грамотності та критичного мислення учнів засобами зарубіжної літератури.

Тема 3.3. Класифікація мовленнєвих помилок і недоліків у методиці навчання української мови. Редагування текстів з лексичними помилками

Лексичні помилки є випадками неправильного вживання слів і словосполучень, внаслідок чого вони не виконують на потрібному рівні своєї номінативної функції, що відбувається внаслідок збоїв у механізмі мовлення щодо вибору слова і встановлення його сполучуваності з іншими словами. Учні змішують слова, близькі за формою або за значенням: синоніми, пароніми, асоціативно близькі слова, різні значення багатозначного слова і под. Усе це результат незнання слова для позначення реалії. Основний шлях подолання цих помилок – спеціальна культурно-мовленнєва робота над значенням слова. Здатність до диференціації, зіставлення, розчленування мовних і мовленнєвих явищ є необхідною умовою культурного мовлення.

Означаються методичні прийоми формування навичок редагування текстів, розвитку мовленнєвої культури учнів і вдосконалення їхньої комунікативної компетентності. Практична складова передбачає аналіз і редагування текстів з лексичними помилками, що сприяє виробленню вмінь критично оцінювати мовлення та дотримуватися норм сучасної української літературної мови.

Тема 3.4. Актуальні проблеми української фразеології. Методика роботи з фразеологізмами в освітньому процесі

Розглядаються актуальні проблеми української фразеології, її роль в розвитку мовної особистості та формуванні комунікативної компетентності здобувачів освітнього процесу. У межах теми висвітлюються основні теоретичні засади фразеології як розділу мовознавства, особливості семантики, структури та функціонування фразеологічних одиниць у сучасній українській мові. Особлива увага приділяється питанням походження, класифікації та стилістичного використання фразеологізмів, а також процесам фразеологічного фонду української мови в умовах сучасних суспільних змін. Розглядаються типові труднощі засвоєння фразеологізмів учнями, шляхи запобігання помилкам у їх уживанні та ефективні методи роботи з фразеологічним матеріалом на уроках української мови та літератури.

Практичний аспект теми передбачає опанування методичних прийомів аналізу, тлумачення й доречного використання фразеологічних одиниць, добір вправ і завдань для розвитку мовлення, збагачення словникового запасу та формування в учнів навичок творчого використання фразеологізмів у різних комунікативних ситуаціях.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Розробити компетентнісно орієнтований фрагмент уроку української літератури з використанням стратегій розвитку читацької грамотності.
2. Створити цифровий навчальний ресурс або систему завдань із використанням інструментів штучного інтелекту.
3. Розробити індивідуалізоване завдання для учня з особливими освітніми потребами.

4. Проаналізувати кейси (булінг, тривожність, ізоляція).
5. Підготувати критерії формувального оцінювання для літературної дискусії.
6. Розробити міжпредметний мініпроект на основі художнього твору.
7. Вправи на розвиток позитивного мислення, розслаблення, відпрацювання здатностей конструктивного застосування внутрішнього ресурсу, суб'єктивного контролю.
8. Вправи на орієнтування в стилістичних ситуаціях полісемії.
9. Вправи на типи помилок, які порушують комунікативну точність.
10. Вправи на редагування різних типів текстів.
11. Вправи на з'ясування семантичної та стилістичної функції фразем.
12. Вправи на розкласифікацію фразем на фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення.
13. Вправи на з'ясування синтаксичної функції фразем.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти: проєкт / МОНУ. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shc_hodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf. Дата звернення: 07.03.2026.
2. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти: нааз МОН України від 12.10.2022 № 902. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-programi-pidvishennya-kvalifikatsiyi-vchiteliv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-yaki-vprovadzhuyut-novij-derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>. Дата звернення: 14.05.2026.
3. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності: наказ МОН України від 10.12.2021 № 1340. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfendmkaj/https://osvita.ua/doc/files/news/852/85210/61b6fc314f312791981409.pdf>. Дата звернення: 12.03.2026.
4. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.
5. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>. Дата звернення: 07.03.2026.

Додаткова література

1. Бондаренко В., Вовк Н. Підготовка вчителя до роботи в класах з інклюзивною освітою // Професіоналізм педагога. 2022. № 17. С. 27–35.
2. Вашуленко О. В. Читацька грамотність молоді в контексті сучасних освітніх викликів : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2022. 256 с.
3. Головатенко Т. Тенденції підготовки вчителів до впровадження травма-інформованого навчання // Освітологія. 2023. № 12. С. 42–54.
4. Данилевська Оксана Українська в українській школі на початку ХХІ століття: соціолінгвістичні нариси. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019.
5. Демська-Кульчицька О. Фразеологія. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 74 с.
6. Зубков Микола Норми й культура української мови. – Харків: ВД «ШКОЛА», 2023.
7. Кравчук О., Шелепко Г. Організація інклюзивного навчання у системі управління діяльністю в закладі освіти // Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. 2022. № 1(7). С. 165–171.
8. Ісаєва О. О. Компетентісно орієнтоване навчання зарубіжної літератури в школі : навчально-методичний посібник. Київ : Педагогічна думка, 2020. 224 с.
9. Ніколенко О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури : теорія і практика : навчально-методичний посібник. Київ : Грамота, 2021. 192 с.
10. Сологуб О.С. ІКТ в освіті: YouTube канал. URL: <https://www.youtube.com/@%D0%86%D0%9A%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96>. Дата звернення: 12.03.2026.
11. Український центр оцінювання якості освіти. Міжнародне дослідження якості освіти PISA. URL: <https://testportal.gov.ua/pisa> (дата звернення: 17.06.2026).
12. OECD. PISA 2022 Results. URL: <https://www.oecd.org/pisa> (дата звернення: 17.06.2026).
13. OECD. Readers of the 21st Century: Developing Literacy Skills in a Digital World. URL: <https://www.oecd.org/education/readers-of-the-21st-century> (дата звернення: 17.06.2026).
14. UNESCO. Global Education Monitoring Report. URL: <https://www.unesco.org/gem-report> (дата звернення: 17.06.2026).
15. International Literacy Association. URL: <https://www.literacyworldwide.org> (дата звернення: 17.06.2026).
16. The Reading Agency. Reading for Empathy Collection. URL: <https://readingagency.org.uk> (дата звернення: 17.06.2026).
17. Європейська комісія. Key Competences for Lifelong Learning. URL: <https://education.ec.europa.eu> (дата звернення: 17.06.2026).